

An aerial photograph of a lush green agricultural landscape. The image shows a winding road or path that curves through the fields. There are several clusters of trees, some appearing as small, rounded shapes. The overall scene is a vibrant green, suggesting a healthy and active rural environment.

Entreprenörskap för en levande landsbygd

15 texter om landsbygdsutveckling
och entreprenörskap i Norrland

Redaktör Karl Wennberg

Familjen Kamprads stiftelse

The Kamprad Family Foundation for Entrepreneurship, Research & Charity

Växjö 2019

En kunskapsinsamling på uppdrag av Familjen Kamprads stiftelse.

Adress: Västra Esplanaden 3, 352 30 VÄXJÖ

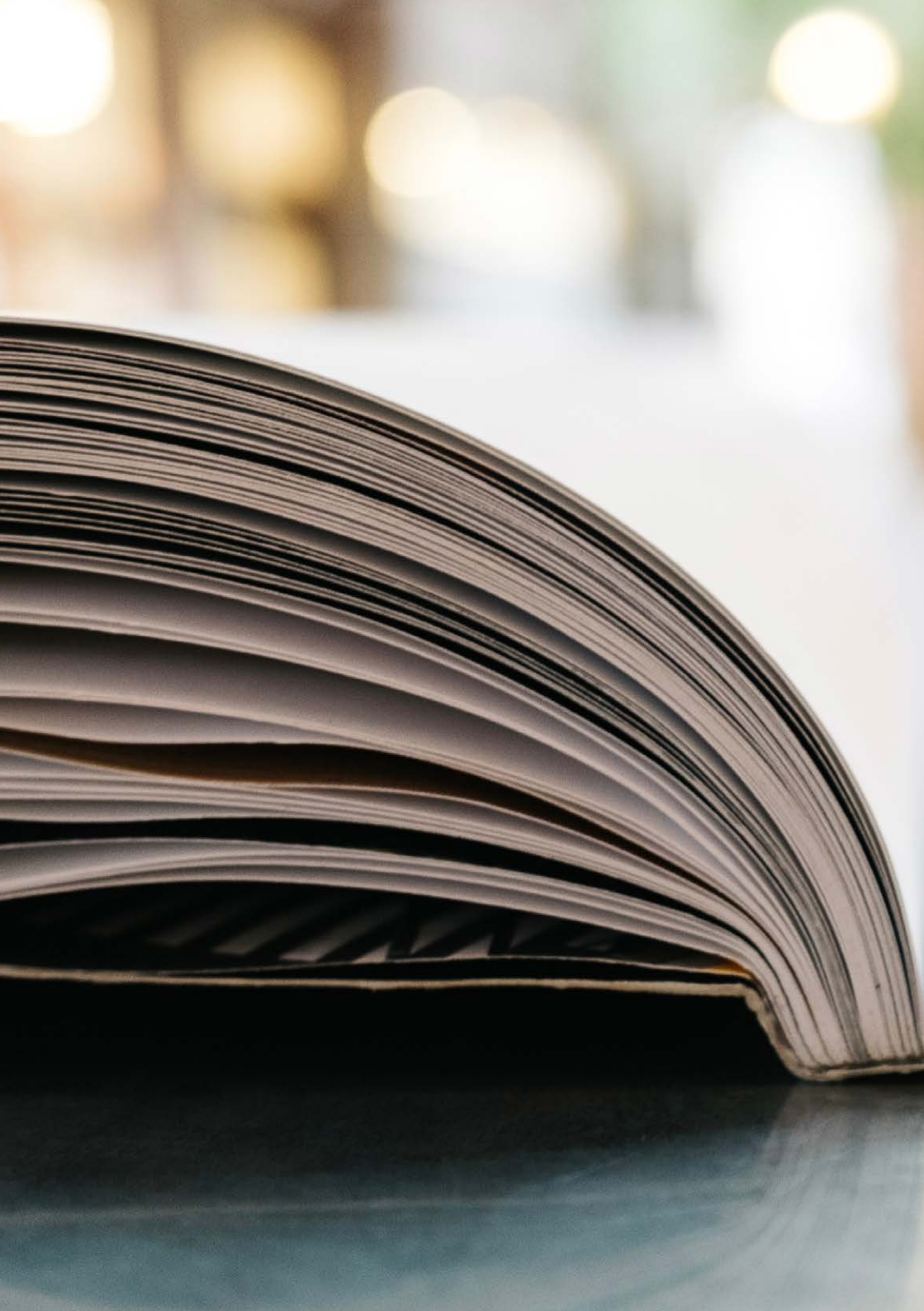
Foto: Yulian Alexeyev, Hunter Brumels, Christopher Burns, Jonas Jacobsson, Ken Yam, Christian Fregnan, Bryan Minear, Koby Agency, Dmitrii Vaccinium, Geran de Klerk, Frank McKenna, Elaine Casap, Helena Lopes, Erik Jan Leusink, Mattias Olsson / Unsplash.com

Formgivning: Bläck & Co Reklambyrå

ISBN 978-91-519-1977-5

Innehåll

Förord	7
Demografins betydelse för entreprenörskap i Norrlands inland <i>Carin Holmquist, Leif Lindmark</i>	9
Entreprenörskapets envisa geografi <i>Martin Andersson, Johan P. Larsson</i>	31
Utformning och Utvärdering av Entreprenörskapsutbildningar <i>Niklas Elert, Rasmus Rahm</i>	45
Företagande långt från storstäderna: Vilken betydelse har flyg, bredband och annan infrastruktur? <i>Lars Hultkrantz</i>	61
Hur kan små och mellanstora företag belägna på landsbygden internationalisera sig? <i>Daniel Tolstoy</i>	81
Statens roll i näringslivets kapitalbildning <i>Mikaela Backman, Anders Gustafsson</i>	97
Digitalisering möjliggör avancerade tjänsteaffärsmodeller i småföretag i Norrland <i>Vinit Parida, David Sjödin, Wiebke Reim</i>	115
Innovationssystem och företagskluster för regional utveckling i perifera regioner <i>Maria Bengtsson, Jessica Eriksson</i>	133
Innovationer i den gröna näringen: En möjlighet för landsbygden <i>Per Frankelius</i>	165
Regleringar och entreprenörskap: En levande landsbygd genom entreprenörskap och minskad regelbörda <i>Johan E Eklund</i>	183
Professionalisering och entreprenörskap i små företag <i>Karin Hellerstedt, Mattias Nordqvist</i>	201
Socialt entreprenörskap och utveckling av landsbygder <i>Malin Tillmar</i>	221
Kommersialisering av universitetsforskning <i>Martin W. Wallin, Johan Frishammar</i>	243
Stöd och utveckling av små och nya företag i landsbygdsregioner <i>Magnus Klofsten, Charlotte Norrman</i>	261
Att främja lokal utveckling inom besöksnäringen <i>Josefina Sysner, Albin Olausson</i>	279
Vad har vi lärt oss och vad återstår? Kunskapskartläggning kring entreprenörskap <i>Kristina Alsér, Johan Carlstedt, Michel Laufer, Angeli Sjöström Hederberg, Karl Wennberg</i>	295

Utformning och Utvärdering av Entreprenörskaps- utbildningar

Niklas Elert
Rasmus Rahm

*Niklas Elert, Institutet för Näringslivsforskning, IFN.
Rasmus Rahm, Handelshögskolan i Stockholm, HHS.*

- Kapitlet handlar om entreprenörskapsutbildningar i OECD-länder och deras roll i att främja entreprenörskap, både vad gäller kortsiktiga utfall som attityder och intentioner och långsiktiga utfall som nyföretagande och företagandets resultat.
- Vad som utgör och avgränsar en entreprenörskapsutbildning är inte självklart, men olika sorters entreprenörskapsutbildning kan kopplas till olika slags effekter.
- Generellt tycks det gå att utforma en entreprenörskapsutbildning som påverkar deltagarnas entreprenörskap positivt. Kunskapen om de villkor som måste vara uppfyllda för att det ska bli så är dock ännu skral. Vi redovisar de slutsatser forskningen hittills dragit.
- Relationen mellan entreprenörskapsutbildningar och entreprenörskap måste studeras över tid. Det är till exempel inte självklart att en utbildning med effekt på kortsiktiga utfall också har effekt på långsiktiga utfall, och vice versa.
- Mer forskning och fler insatser behövs för att entreprenörskapsutbildningar ska kunna utformas på ett sätt som gör att de går att utvärdera. Vi ger specifika rekommendationer för den sortens insatser.

Utformning och Utvärdering av Entreprenörskapsutbildningar

Inledning

Den första kursen inom entreprenörskap gavs för omkring 70 år sedan i USA.¹ Sedan dess har entreprenörskapsutbildningar vuxit kraftigt i antal, omfång och utförande.² Orsaken till denna tillväxt är att entreprenörskapsutbildning betraktas som ett centralt verktyg för att systematiskt främja entreprenörskap.³ I Sverige bedrivs idag utbildning inom entreprenörskap på skolans samtliga nivåer. Därutöver finns en rik flora av privata och offentliga utbildningsinitiativ riktade till olika målgrupper.

Forskningen kring entreprenörskapsutbildningarnas måluppfyllelse lämnar dock en tvetydig bild, och frågetecknen är fortfarande många kring hur entreprenörskapsutbildningar bör vara utformade, vilka effekterna är av olika typer av utbildningar, samt varför de ibland tycks "fungera", och ibland inte. Den huvudsakliga frågan vi försöker besvara i det här kapitlet är hur en entreprenörskapsutbildning kan utformas och utvärderas för att säkerställa att den framgångsrikt främjar entreprenörskap. För att göra det kommer vi ta upp följande delfrågor:

- Vad är en entreprenörskapsutbildning?
- Under vilka förutsättningar främjar en sådan utbildning deltagarnas entreprenörskap?
- Vilka riktlinjer bör utvärderingar av entreprenörskapsutbildningar förhålla sig till?

Vår förhoppning är därmed att kapitlet kan utgöra stöd vid utformandet och utvärderingen av nya entreprenörskapsutbildningar.

Entreprenörskapsutbildning

Vad som utgör och avgränsar en entreprenörskapsutbildning är inte självklart. Oavsett nivå i utbildningssystemet är de aktiviteter som omfattas av begreppet entreprenörskapsutbildning utformade på olika vis; de kan ha vitt skilda pedagogiska ansatser, rikta sig till vitt skilda grupper av människor, och inte minst ha vitt skilda syften. I

1 Kuratko (2005)

2 OECD (2007), O'Connor (2013)

3 Bosma m.fl. (2008)

praktiken är denna företeelse dock inte så förvånande; vad som utgör en given entreprenörskapsutbildning är å ena sidan är en funktion av uppfattningar kring vad som utgör entreprenörskap, och å andra sidan en funktion av uppfattningar kring vad som utgör utbildning. Det existerar därför inte en allmänt vedertagen definition eller avgränsning gällande begreppet entreprenörskapsutbildning. Även forskningen erkänner en bred uppfattning av vad som utgör entreprenörskapsutbildning. Detta återspeglas särskilt i att några av de mest framstående forskarna på området accepterar samtliga pedagogiska program eller utbildningsprocesser som syftar till att främja entreprenöriella attityder och färdigheter som entreprenörskapsutbildning.⁴

Entreprenörskapsutbildningar har sitt ursprung i högre utbildning, särskilt vid handelshögskolorna.⁵ Följaktligen reflekterar en stor del av innehåll och pedagogik just traditionell ekonomiutbildning; det är inte sällsynt att "crash-courses" i redovisning, försäljning, marknadsföring eller affärsplanering presenteras som just entreprenörskapsutbildning. Entreprenörer verkar dock i en särskild typ av miljö, som präglas av knappa resurser och marknader i obalans, där det är viktigt att kunna fatta intuitiva beslut och formulera strategier utifrån andra individers målbilder.⁶ Vissa menar därför att det som behövs för att bli framgångsrik som entreprenör är en bredare palett av färdigheter än den som står att finna i traditionella ekonomiutbildningar.⁷ Ekonomiutbildningar lämnar alltså en del i övrigt att önska när det kommer till att tillgodose en entreprenörs behov.⁸

För att få viss vägledning i den flora av entreprenörskapsutbildningar som finns kan man följa en populär klassificering (i teori och praktik) av entreprenörskapsutbildning i tre kategorier: (i) utbildning *om* entreprenörskap (allmänt kunskapshöjande insatser gällande entreprenörskap som fenomen), (ii) utbildning *för* entreprenörskap (insatser med fokus på nya företagsstarter) och (iii) utbildning *i* entreprenörskap (insatser för befintliga företag).⁹ Kategoriseringen speglar också en vanlig uppdelning av entreprenörskapsutbildning som en aktivitet *antingen* för individer *eller* för företag. Forskningen stödjer denna typ av uppdelning då belagda effekter varierar mellan individer och företag (se nedan).

4 Fayolle m.fl. (2006)

5 Kuraktko (2005), Fayolle m.fl. (2006)

6 Casson (1982), Sarashvathy (2001)

7 Lazear (2004), Leibenstein (1987), Wagner och Joachim (2003)

8 Garavan och O'Cinnede (1994)

9 Jamieson (1984) (SAKNAS I REFERENSLISTAN)

Dessutom har individer varierande kunskapsbehov och branscher olika förutsättningar för entreprenörskap. När entreprenörskapsutbildningar utformas är det därför viktigt att ta hänsyn till målgruppens specifika behov och variera innehållet beroende på vilken målbild utbildningen ämnar uppfylla. Många studier visar till exempel att framgångsrikt entreprenörskap är starkare kopplat till tidigare entreprenöriell erfarenhet än till utbildning.¹⁰ Vid utformning kan det därför finnas goda skäl att avgränsa utbildningens målgrupp bortom individ- eller företagsnivå, och exempelvis skilja på erfarna och oerfarna individer, eller företag inom branscher med helt olika sektorer, som life science och jordbruk. Även om det i nuläget saknas forskning kring vilken roll som spelas av regionala sammanhang är det sannolikt klokt att ta hänsyn till regionens specifika behov och de förutsättningar som regionen erbjuder dess invånare när entreprenörskapsutbildningar utformas.

Nedan kommer vi primärt att fokusera på den andra kategorin ovan – utbildning *för* entreprenörskap – och ta fasta på det faktum att entreprenörskapsutbildningarnas ökning globalt i stor utsträckning drivits av förhoppningen att de som utbildats i entreprenörskap kommer att starta fler företag och att de företagen ska göra bättre ifrån sig.¹¹ Eftersom förutsättningar för entreprenörskap varierar kraftigt mellan länder fokuserar vi sammanställningen på studier av OECD-länder.

Främjande av Entreprenörskap

Av flera skäl är det invecklat att utvärdera entreprenörskapsutbildningar, inte minst eftersom många eftersträvaransvärda utfall ligger långt in i framtiden. Om någon gått en entreprenörskapskurs i början av sina högskolestudier kan man behöva räkna med en väntetid på upp till tjugo år innan effekten på allvar börjar synas.¹² Även om några få studier kunnat följa individer länge så måste forskare för det mesta beakta utfall som är mer närliggande i tiden, och kan mätas i relativt nära anslutning till kursen. Det är en huvudsaklig anledning till att entreprenöriella intentioner – vilket brukar definieras som en persons vilja att starta eller äga ett eget företag – blivit ett vanligt förekommande utfallsmått.¹³ Just detta utfallsmått har på senare tid dock mött en hel del kritik, vilket är något vi återkommer till nedan.

¹⁰ Dencker m.fl. (2009), Folta m.fl. (2006), Martin m.fl. (2013), Toft-Kehler m.fl. (2014)

¹¹ Holtz-Eakin (2000), Fairlie m.fl. (2014), Inci (2013), Weitzel m.fl. (2010)

¹² Delmar & Davidsson (2000)

¹³ Crant (1996), Krueger m.fl. (2000)

Mängden forskning på området har växt över tid vilket möjliggjort översiktsstudier som i sin tur sammanställer och undersöker tidigare studier. Nedan sammanfattar vi den mest tongivande översiktsforskningen.

Resultat: Översiktsstudier

En tongivande studie i forskningsfältet är den omfattande metastudie som gjordes av Martin och medförfattare (2014). Forskarna sammanställer och undersöker 79 tidigare studier, och det sammantagna resultatet är positivt: entreprenörskapsutbildning har ett positivt samband med ett flertal mått på entreprenöriella förmågor, attityder och intentioner, såväl som på sannolikheten att starta företag och företagens resultat. Storleken på effekterna är dock ganska små om man jämför med studier som undersöker effekter av andra slags utbildningar. Författarna noterar också att studierna varierar i kvalitet; enbart en handfull bedöms uppfylla de kvalitetskrav man önskar, och ofta saknades kontrollgrupp. När forskarna undersöker hur kvalitetsskillnader påverkar resultaten finner de att studier med sämre kvalitet tenderar att överskatta effekten av entreprenörskapsutbildningar.

En annan metastudie som omfattar 73 tidigare studier gjordes av Bae och medförfattare (2014). Forskarna intresserar sig uteslutande för entreprenöriella intentioner som utfallsvariabel, och finner en liten, men statistiskt signifikant, positiv samvariation mellan detta mått och entreprenörskapsutbildning. När de kontrollerar för deltagarnas entreprenöriella intentioner *innan* kurserna inleddes upphör dock sambandet att vara statistiskt signifikant. Studien illustrerar att man kan förvänta sig att entreprenörskapsutbildningar attraherar just individer med intresse för entreprenörskap, en observation som visar på behovet av att utvärderingar av en entreprenörskapsutbildning måste inhämta information om deltagarna redan *före* insatsen för att kunna studera effekterna.

Slutligen genomförde Nabi och medförfattare (2016) en omfattande översikt av 159 studier på entreprenörskapsutbildningar inom högre utbildning. Först och främst finner studien att utvärderingar tenderar att fokusera på kortsiktiga mått – sannolikt en följd av svårigheten att över tid säkerställa kvalitet i data och dess inhämtning. Forskarna noterar att de flesta studier rapporterar positiva effekter av entreprenörskapsutbildningar men att det finns tillräckligt många undantag för att effekterna ska framstå som tvetydiga, både när det gäller kortsiktiga utfall

som entreprenöriella intentioner och långsiktiga utfall som nyföretagande. Därutöver finner de att de flesta studier är vaga vad gäller det pedagogiska innehållet i kurserna som utvärderas, trots att en rad olika pedagogiska approacher används i samband med entreprenörskapsutbildningar.¹⁴ Det kan vara en bidragande orsak till att resultaten ibland pekar åt olika håll, och att forskningen på god praxis inom entreprenörskapsutbildning är relativt grund. Alltfler forskare har dock börjat fokusera just på relationen mellan pedagogiska ansatser och utfall, vilket torde underlätta framtida utformning av entreprenörskapsutbildningar.¹⁵

Sammantaget ger översiktsstudierna en försiktigt positiv bild: på det stora hela tycks det finnas ett positivt samband mellan entreprenörskapsutbildningar och olika entreprenöriella utfall. Styrkan i sambandet är dock svag, och det är inte uppenbart att det är ett orsakssamband; det kan också vara en effekt av att individer som söker sig till entreprenörskapsutbildning är mer entreprenöriellt motiverade än de individer man jämför med.

Resultat: Entreprenöriella intentioner

Ett populärt utfallsmått är som sagt entreprenöriella intentioner. Ett skäl till att det utfallsmåttet används så ofta är att det är enkelt att samla in: i en enkät får studenterna själva skatta sin vilja att starta eller äga företag, före och efter entreprenörskapsutbildningen. Medan många forskare menar att intentioner är ett bra sätt att förutsäga framtida beteende, har andra kastat tvivel över om så är fallet, särskilt när det gäller entreprenörskap.¹⁶ Kunskapen om kopplingen mellan de entreprenöriella intentionerna och de långsiktiga utfallen såsom sannolikhet att starta nya företag, deras överlevnadsgrad och affärsmässiga utveckling är också skral än så länge.¹⁷

I sammanhanget vill vi särskilt uppmärksamma tre studier av hög kvalitet. För det första Souitaris och medförfattare (2007), som använder en experimentell design för att följa 124 individer som deltagit i en entreprenörskapsutbildning, och 126 jämförbara individer i en kontrollgrupp. Forskarna drar slutsatsen att entreprenörskapsutbildningen påverkade entreprenöriella intentioner och vissa attityder

¹⁴ Fretschner & Weber (2013).

¹⁵ Se till exempel Lange m.fl. (2014) och Walter & Dohse (2012) för effektstudier som jämför olika pedagogiska metoder, och Campos m.fl. (2017) för ett väl utfört fältexperiment i Västafrika med fokus på pedagogik.

¹⁶ Krueger m.fl. (2000), Douglas och Shepherd (2002), Lee m.fl. (2011)

¹⁷ Nabi m.fl. (2016)

positivt. Vidare använder Oosterbeek och medförfattare (2010) en liknande approach för att följa 219 junior college-studenter som deltagit i en entreprenörskapsutbildning och 343 andra junior college-studenter i en kontrollgrupp. Dock visar det sig att kursen inte har några effekter på självskattad entreprenöriell förmåga och, faktiskt, negativa effekter på entreprenöriella intentioner. Även Åstebro och Hoos (2016) genomför ett kontrollerat experiment där 50 individer lottats in i entreprenörskapsutbildning och 50 lottats bort. Studien följer båda grupper och jämför deras utfall, men finner inga effekter av entreprenörskapsutbildningen på entreprenöriella intentioner.¹⁸

Resultat: Fler och bättre företag

Tillväxten av entreprenörskapsutbildning har alltså i stor utsträckning drivits av förhoppningen att de som utbildats i entreprenörskap kommer att starta fler företag och att de företagen ska göra bra ifrån sig. Relativt få studier berör effekter på företagsnivå totalt sett, men även här finns det tre studier som i sammanhanget sticker ut.

Fairlie och medförfattare (2013) genomför en omfattande studie genom ett kontrollerat experiment. De studerar 2 094 individer som genom lottning slumpmässigt fått delta i entreprenörskapsutbildning, och 2 013 individer som genom samma lottning inte fick möjlighet att delta i utbildningen. Genom att jämföra utfallet för de två grupperna drar forskarna slutsatsen att deltagande på kort sikt bidrar till skapandet av nya företag och även jobbskapande, men att effekten inte håller i sig över tid. Värt att notera är att studien följde deltagare i ett målgruppsstyrt program som enbart arbetssökande fick delta i. Även den studie av Åstebro och Hoos (2016) som vi nämnde ovan drar slutsatsen att entreprenörskapsutbildning har en positiv effekt på företagsutveckling över tid. Effekten tycks dessutom vara starkare för de som redan innan programmets start drivit ett företag med positiv utveckling.

En studie i svensk kontext som beaktar nyföretagande som utfallsmått publicerades av Elert och medförfattare (2015). De följer 9 731 individer som deltog i Ung Företagsamhets entreprenörskapsutbildning i gymnasiet, och jämför dem med en matchad kontrollgrupp som dras från 202 023 individer som gick i gymnasiet samtidigt. Studien är alltså inte utformad som ett typiskt experiment, men matchar

18 Denna studie är ännu inte publicerad i en vetenskaplig tidskrift.

individer som läste programmet med andra jämförbara individer som inte läste det. Man finner att deltagare i högre grad startar företag senare i livet, och att de också tjänar mer på sitt företagande än kontrollgruppen.

En slutsats vi kan dra av de studier vi redogjort för är att entreprenörskapsutbildningar *kan* ha positiva effekter, i synnerhet när det kommer till skapandet av fler och bättre företag. Dock är så inte alltid fallet, och det är svårt att dra alltför generella slutsatser från specifika studier, även om de är av hög metodisk kvalitet. Det är mot den bakgrunden man bör förstå varför forskningsfältet i dagsläget framförallt efterlyser nya, högkvalitativa studier som fokuserar på att undersöka *varför* effekterna inte alltid uppstår.

En meningsfull utvärdering

Först när det finns en större mängd studier av hög kvalitet kan vi överkomma det kunskapsgap som fortfarande finns kring entreprenörskapsutbildningar. Det vore naturligtvis betydelsefullt för forskare på området, men också för utformare av nya entreprenörskapsprogram då de skulle slippa behöva satsa omfattande resurser på projekt med osäker utdelning. Av den anledningen presenterar vi fyra rekommendationer som vi anser bör gälla för alla slags utvärderingar av entreprenörskapsutbildningar, oavsett målgrupp. Rekommendationerna har även bäring på själva utformandet av entreprenörskapsutbildningar, då en utvärdering underlättas mycket om utbildningen redan från början utformats för att kunna utvärderas så enkelt som möjligt.

För det första bör en meningsfull utvärdering hämta in data vid flera tillfällen och bygga på en jämförelse mellan individer *före* deltagande i utbildningen och *efter* deltagande i utbildningen. Annars blir det svårt att isolera effekten av en given utbildning, och man riskerar att antingen överskatta eller underskatta den faktiska effekten och dess styrka över tid.

För det andra måste en meningsfull utvärdering studera såväl deltagande studenter som en relevant kontrollgrupp, så att man undviker jämförelser mellan äpplen och päron. I bästa fall kan man efterlikna ett laboratorieexperiment genom att inte låta individer själva välja om de ska få delta eller inte. I stället låter man slumpen avgöra: i praktiken drar man då lott så att hälften av de sökande till en entreprenörskapskurs deltar medan den andra halvan inte gör det. I de fall en sådan

slumpmässig fördelning inte är möjlig – till exempel av etiska skäl – får man använda sig av någon form av kvasi-experimentell metod för att matcha de individer som tar del av utbildningen med så likartade individer som möjligt.

För det tredje bör utvärderaren fokusera på både kortsiktiga utfallsmått som entreprenöriella intentioner, och mer långsiktiga utfallsmått som nyföretagande och företagens resultat. Det skulle dels ge bättre kunskap om kopplingen mellan entreprenöriella intentioner och mer långsiktiga mått på företagande, dels ge en bättre bild av de sammantagna ekonomiska effekterna av entreprenörskapsutbildningar.

För det fjärde bör de utfallsmått man intresserar sig för förhålla sig till programmens syfte och utformning. Som påpekades av Nabi och samförfattare (2016) är många studier mycket fåordiga när det kommer till den pedagogiska approachen i det studerade programmet. Ett par lovande projekt vittnar om vikten av att ta hänsyn till detta, men ett ännu större fokus på detta skulle föra oss närmare god praxis på området.¹⁹

Avslutning

Syftet med kapitlet har varit att besvara hur entreprenörskapsutbildningar kan utformas och utvärderas för att säkerställa att de framgångsrikt främjar entreprenörskap. Det är tydligt att vi vet mer i fråga om entreprenörskapsutbildning och dess effekter nu än för några år sedan, men kunskapsgapet är ännu betydande. Vi har särskilt belyst att studier av hög kvalitet understryker entreprenörskapsutbildningens roll i att främja entreprenörskap generellt, samt diskuterat den hänsyn man bör ta för att säkerställa kvaliteten i såväl utformning som utvärdering. Mer studier behövs dock för att i detalj förstå hur entreprenörskapsutbildningar kan användas för att främja entreprenörskap i Sverige. Pedagogikforskningen kan utgöra grund för sådana initiativ. Som vi betonat måste sådana studier bygga på genomtänkta projekt med så goda förutsättningar för att utvärdera effekterna som möjligt. Entreprenörskapsutbildningar *kan* spela en viktig roll i främjandet av entreprenörskap, men resurser måste satsas på projekt där man tar hänsyn till att det kan ta tid att se resultat.

¹⁹ *Walter och Dohse (2012) jämför till exempel effekten av olika pedagogiska approacher, och finner att en pedagogik som betonar aktivt lärande har en större effekt på entreprenöriella intentioner än traditionell inlärning. I en annan jämförelse finner Lange m.fl. (2014) att 'upplevelsebaserade kurser' står sig bättre än mer traditionella metoder.*

Referenser

- Bae, T. J., Qian, S., Miao, C., & Fiet, J. O. (2014). "The relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: A meta-analytic review". *Entrepreneurship Theory and Practice*. Vol. 38 No. 2, s. 217–254.
- Becker, G. (1964). *Human Capital*. New York: Columbia University Press.
- Bosma, N., Acs, Z. J., Autio, E., Coduras, A., & Levine, J. (2008). *2008 Global Entrepreneurship Monitor Executive Report*. Wellesley, MA & London.
- Campos, F., Frese, M., Goldstein, M., Iacovone, L., Johnson, H. C., McKenzie, D., & Mensmann, M. (2017). "Teaching personal initiative beats traditional training in boosting small business in West Africa". *Science*. Vol. 357 No. 6357, s. 1287–1290.
- Casson, M. (1982). *The Entrepreneur and Economic Theory*. Oxford: Martin Robertson.
- Crant, J.M. (1996). "The proactive personality scale as a predictor of entrepreneurial intentions". *Journal of Small Business Management*. Vol. 34 No. 3, s. 42–49.
- Delmar, F., & Davidsson, P. (2000). "Where do they come from? Prevalence and characteristics of nascent entrepreneurs". *Entrepreneurship and Regional Development*. Vol. 12, s. 1–23.
- Dencker, J.C., Gruber, M., & Shah, S.K. (2009). "Pre-entry knowledge, learning, and the survival of new firms". *Organization Science*. Vol. 20, s. 516–537.
- Douglas, E.J. & Shepherd, D.A. (2002). "Self-employment as a career choice: Attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization". *Entrepreneurship Theory and Practice*. Vol. 26 No. 3, s. 81–90.
- Elert, Niklas, Fredrik W. Andersson, & Karl Wennberg. (2015). "The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance". *Journal of Economic Behavior & Organization*. Vol. 111, s. 209–223.
- Fairlie, R., Karlan, D., & Zinman, J. (2014). "Behind the gate experiment: evidence on effects of and rationales for subsidized entrepreneurship training". *American Economic Journal: Economic Policy*. Vol. 7 No. 2, s. 125–161

- Fayolle, A. (2000). "Exploratory study to assess the effects of entrepreneurship programs on French student entrepreneurial behaviors". *Journal of Enterprising Culture*. Vol. 8, s. 169–184.
- Fayolle, A., Gailly, B. & Lassas-Clerc, N. (2006). "Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: A new methodology". *Journal of European Industrial Training*. Vol. 30 No. 9, s. 701–720.
- Folta, T.B., Johnson, D.R., & O'Brien, J. (2006). "Uncertainty, irreversibility, and the likelihood of entry: an empirical assessment of the option to defer". *Journal of Economic Behavior & Organization*. Vol. 61, s. 432–452.
- Fretschner, M., & Weber, S. (2013). "Measuring and understanding the effects of entrepreneurial awareness education". *Journal of Small Business Management*. Vol. 51 No. 3, s. 410–428.
- Garavan, T.N., & O'Cinneide, B. (1994). "Entrepreneurship education and training programs: a review and evaluation—part 2". *Journal of European Industrial Training*. Vol. 18, s. 13–22.
- Gimeno, J., Folta, T., Cooper, A., & Woo, C. (1997). "Survival of the fittest? Entrepreneurial human capital and the persistence of underperforming firms". *Administrative Science Quarterly*. Vol. 42, s. 750–783.
- Holtz-Eakin, D. (2000). "Public policy toward entrepreneurship". *Small Business Economics*. Vol. 15, s. 283–291.
- Inci, E. (2013). "Occupational choice and the quality of entrepreneurs". *Journal of Economic Behavior & Organization*. Vol. 92, s. 1–21.
- Iyigun, M.F., & Owen, A.L. (1998). "Risk, entrepreneurship, and human-capital accumulation". Vol. *American Economic Review*, 88 No. 2, s. 454–457.
- Krueger, N.F., Reilly, M.D., & Carsrud, A.L. (2000). "Competing models of entrepreneurial intentions". *Journal of Business Venturing*. Vol. 15 No. 5, s. 411–432.
- Kuratko, D.F. (2005). "The emergence of entrepreneurship education: development, trends, and challenges". *Entrepreneurship Theory & Practice*. Vol. 29, s. 577–597.

Lange, J., Marram, E., Jawahar, A. S., Yong, W., & Bygrave, W. (2014). "Does an entrepreneurship education have lasting value? A study of careers of 3,775 alumni". *Journal of Business and Entrepreneurship*. Vol. 25 No. 2, s. 1–31.

Lazear, E. (2004). "Balanced skills and entrepreneurship". *American Economic Review*. Vol. 94, s. 208–211.

Lee, L., Wong, P.K., Foo, M.D., & Leung, A. (2011). "Entrepreneurial intentions: The influence of organizational and individual factors". *Journal of Business Venturing*. Vol. 26 No. 1, s. 124–136.

Linán, F. (2004). "Intention-based models of entrepreneurship education". *IntEnt Conference Proceedings*, Naples, 5–7 July 2004.

Martin, B.C., McNally, J.J., & Kay, M.J. (2013). "Examining the formation of human capital in entrepreneurship: a meta-analysis of entrepreneurship education outcomes". *Journal of Business Venturing*. Vol. 28, s. 211–224.

Nabi, G., Liñán, F., Fayolle, A., Krueger, N., & Walmsley, A. (2017). "The impact of entrepreneurship education in higher education: A systematic review and research agenda". *Academy of Management Learning & Education*. Vol. 16 No. 2, s. 277–299.

O'Connor, A. (2013). "A conceptual framework for entrepreneurship education policy: meeting government and economic purposes". *Journal of Business Venturing*. Vol. 28, s. 546–563.

OECD (2007). *OECD Framework for the Evaluation of SME and Entrepreneurship Policies and Programmes*. OECD Publishing, Paris.

Oosterbeek, H., Van Praag, M., & Ijsselstein, A. (2010). "The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation". *European Economic Review*. Vol. 54 No. 3, s. 442–454.

Pittaway, L., & Cope, J. (2007). "Entrepreneurship education: a systematic review of the evidence". *International Small Business Journal*. Vol. 25 No. 5, s. 479–510.

Sarasvathy, S.D. (2001). "Causation and effectuation: toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency". *Academy of Management Review*. Vol. 26, s. 243–263.

- Souitaris, V., Zerbinati, S., & Al-Laham, A. (2007). "Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources". *Journal of Business Venturing*. Vol. 22 No. 4, s. 566–591.
- Toft-Kehler, R., Wennberg, K., & Kim, P.H. (2014). "Practice makes perfect: entrepreneurial-experience curves and venture performance". *Journal of Business Venturing*. Vol. 29 No. 4, s. 453–470.
- Unger, J., Rauch, A., Frese, M., & Rosenbusch, N. (2011). "Human capital and entrepreneurial success: a meta-analytical review". *Journal of Business Venturing*. Vol. 26 No. 3, s. 341–358.
- Van der Sluis, J., Van Praag, C.M., & Vijverberg, W. (2008). "Education and entrepreneurship selection and performance: a review of the empirical literature". *Journal of Economic Surveys*. Vol. 22 No. 5, s. 795–841.
- Van Praag, C.M., van Witteloostuijn, A., & van der Sluis, J. (2013). "The higher returns to formal education for entrepreneurs versus employees". *Small Business Economics*. Vol. 40, s. 375–396.
- Wagner, J. (2003). "Testing Lazear's Jack-of-all-trades view of entrepreneurship with German micro data". *Applied Economics Letters*. Vol. 10, s. 687–689.
- Walter, S. G., & Dohse, D. (2012). "Why mode and regional context matter for entrepreneurship education". *Entrepreneurship and Regional Development*. Vol. 24 No. 9–10, s. 807–835.
- Weitzel, U., Urbig, D., Desai, S., Sanders, M., & Acs, Z. (2010). "The good, the bad, and the talented: entrepreneurial talent and selfish behavior". *Journal of Economic Behavior & Organization*. Vol. 76, s. 64–81.
- Åstebro, T., & Hoos, F. (2016). "The effects of a training program to encourage social entrepreneurship". *HEC Paris Research Paper* No. SPE-2016-1128